

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мария Калинова Атанасова

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „професор“
в Софийския университет „Свети Климент Охридски“

по 2.1. Филология (Теория на литературата) в конкурса за „професор“,
обявен в Държавен вестник, бр. 88 от 18 октомври 2024 г.,
като кандидат участва доц. д-р Дарин Войнов Тенев

Доц. д-р Дарин Тенев участва в конкурса за „професор“ с две монографии – „Три лекции върху Хайдегер. Модалност и индексичност в *Битие и време*“ (София: Изток-Запад, 2023) и „Лабиринтът на модалностите“ (София: Версус, 2024), разработени в областта на модалната философия и модалното литературознание, утвърдили се в хуманитаристиката със забележителните си методологически парадигми, с безкомпромисната строгост на тематизирането и понятийната прецизност. Освен монографиите в конкурса са представени двадесет и една изследователски студии и статии, които респектират със сериозността на избраната проблематика, и са поредното доказателство за плодотворността и високите стандарти в научна работата на доц. д-р Дарин Тенев, както по отношение на стила, така и по отношение на теоретичния му метод.

В сърцевината на изследването „Лабиринтът на модалностите“ на доц. д-р Дарин Тенев стои въпросът за модалностите като сили, които в своето оразличаване, сблъсък или консолидиране определят и формират и субекта (7 с.). Мисленето му изхожда от едно радикално разглеждане на субекта, който можем да характеризираме като „субект на моженето“, това е моментът, при който възможността се трансформира „в нечие можене, в потенция и способност“ (10 с.), разкрива се в своето „Бих предпочел да“. Въпреки че доц. д-р Дарин Тенев изрично отбелязва, че не предлага единна модална теория в „Лабиринтът на модалностите“, то е видима неговата теза за възможността като „пред-модалност, като отваряне на съществуването към непредзададеността“ (9 с.), очертавайки изследване на модалностите по начин, който да позволи прилагането на модалните анализи в разнообразни области – литературознание, лингвистика, логика, онтология, социология, епистемология, видео-игри, психоанализа и др.

Начална точка за изследването на Дарин Тенев е изправянето му пред проблема за литературната потенциалност и въпроса, с който е бил ангажиран през целия му изследователски път – как литературата се конституира през „повторимостта“ на езика и заедно с това никога не съвпада тъждествено със себе си, надскачайки контекста си, който я е породил, правейки възможно произведенията да се четат отново и отново по различни „непредсказуеми начини“. Така се оформят двете основни задачи пред изследването „Лабиринтът на модалностите“ – да се изработи понятие за „възможност“ и аналитичен критически апарат, който да покаже „как се ограничават неограничените възможности“ в литературата.

Работата по първата задача е започната още в „Три лекции върху Хайдегер. Модалност и индексичност в *Битие и време*“ с преразглеждането на въпроса за структурирането на *Dasein* с оглед на лингвистичното разбиране на Гюстав Гийом за природата на езика като започващ отново и отново, вписвайки неговия генезис като принцип на собствената му динамика и, реализирайки го в един процес на вечно ставане. Разработването на философския въпрос за отношението между модалност и индексичност е ключово за проекта на Дарин Тенев, за да се изведе самоуказващото се движение на възможността. Тази идея е доразвита постъпателно в „Лабиринтът на модалностите“ през проведена аналогия между концепциите на Хайдегер и Дерида, за да намери подплата собственото на Дарин Тенев понятие за „модална индексичност“ в традицията на феноменологията и деконструкцията. В тази връзка модалността се оказва особено видима във всички изказвания от първо лице, тъй като се открояват характерните елементи за представяне на реалността от говорещия субект. Погледнато откъм вече извървения път и направената от доц. д-р Дарин Тенев теоретична траектория началото на всяко „аз“ няма да се изсича рязко в езика, а ще има статута на деридиански белег, разкриващ собствената му повтораемост. Самата концепция за белега предлага обръщане на индексалното към себе си в едно автореференциално движение, посочвайки себе си като възможност (с. 103).

През 60-те години на миналия век френски теоретици като Бремон и Гремас предлагат да се разглеждат категориите на модалната логика като основа за нова наративна теория. Дефицитът на подобни модели е, че те не притежават критически апарат, с който да подходят към въпроса за „литературността“ в художественото произведение. През 1970-те години българските изследователи Христо Тодоров и Красимир Манчев развиват идеогенетическата теория в областта на

литературознанието и езикознанието. Стъпвайки на тяхната „идеогенеза“ доц. д-р Дарин Тенев показва как модалната теория може да допринася за осмисляне на наративните похвати, но и да мисли фигуративното ниво като една реторична потенциалност. Особено убедително се сплитат наратологичната и реторичната потенциалност в модалния анализ на „Печената тиква“ от Елин Пелин, който в своите седемдесет страници, може да бъде издаден дори като отделна книга.

Към края на „Лабиринтът на модалностите“ доц. д-р Дарин Тенев подхваща една критика на съвременните форми на умора и тяхното отношение към формите на овременяване. Именно тук се вижда истинският талант на изследователя да мисли критически настоящето. Докато първите две части на монографията са най-приносни за теоретичните аспекти на монографията, то последната част и особено „Не-можене и възможност“ и „За умората“ по мое мнение са най-силните и най-впечатляващите няколко десетки страници от книгата, посветени на съвременния „човек без способности“, който пропада в своето не-можене, изпитва „скука от себе си“. Критическо отношение към съвременното се вижда и в тревогата на Дарин Тенев, че „самата литература днес ще се окаже под условие, поставена на изпитание“ (8 с.) и, че ценността ѝ като „неопределена възможност“ не е нещо, което ни е гарантирано в бъдещето. Можем да четем „Лабиринтът на модалностите“ и като противопоставяне на тези два симптома на съвременното, като предизвикване на умората, завръщането на силите, като лично свидетелство на Дарин Тенев за „моженето“.

В заключение: убедено препоръчвам на научното жури на доц. д-р Дарин Тенев да му присъди академичната длъжност „професор“ в професионално направление 2.1. Филология (Теория на литературата).

14 март 2025 г.

София

Доц. д-р Мария Калинова